

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“เอกวิหารี —ผู้มีปกตಿಯู่ผู้เดียว”

เอกวิหารี อ่านแบบภาษาบาลีว่า เอ - กะ - วิ - หา - รี มาจากคำว่า เอก (ผู้เดียว) กับคำว่า วิหารี (บุคคลผู้มีปกตಿಯู่) รวมกันเป็น เอกวิหารี แปลว่า ผู้มีปกตಿಯู่ผู้เดียว เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งอย่างยิ่ง แสดงถึงความเป็นไปของบุคคลผู้ไม่เป็นทาสของตัณหา ไม่อยู่ด้วยเพื่อนสองคือ ตัณหาความติดข้องยินดีพอใจ นั่นเอง ดังข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ปฐมมคชาลสูตร ว่า

“ดูกร มคชาละ รูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจักขุ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก อาศัยความใคร่ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด มีอยู่ ถ้าภิกษุไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นรูปนั้น เมื่อเธอไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นรูปนั้นอยู่ ความเพลิดเพลिनย่อมดับ เมื่อไม่มีความเพลิดเพลิน ก็ไม่มีความกำหนัด เมื่อไม่มีความกำหนัด ก็ไม่มีความเกี่ยวข้อง ดูกร มคชาละ ภิกษุไม่ประกอบด้วยความเพลิดเพลินและความเกี่ยวข้อง เราเรียกว่า มีปกตಿಯู่ผู้เดียว (เสียงกลั่น รส เป็นต้นก็โดยนัยเดียวกัน) ดูกร มคชาละ เราเรียกว่า มีปกตಿಯู่ผู้เดียว”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษาแห่งการประกาศพระศาสนาของพระองค์นั้น เป็นการแสดงถึงสิ่งที่มีจริงทั้งหมด ไม่ว่าจะทรงแสดงโดยนัยใดก็ตามก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมว่าไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา และที่สำคัญธรรมไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวัน มีธรรมอยู่ตลอดเวลา อยู่กับธรรมตลอดเวลา ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่อื่นเลย

สำหรับความเป็นผู้มีปกตಿಯู่ผู้เดียวนั้น คำสอนทางพระพุทธศาสนามีนัยที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง ซึ่งควรค่าแก่การศึกษาเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ที่สำคัญคือ เพื่อเป็นเครื่องเตือนให้เป็นผู้ไม่ประมาทในอกุศลธรรม เพื่อให้เห็นโทษของอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นกลุ้มรมุจจิตใจของเรา อยู่เกือบจะตลอดเวลา โดยเฉพาะตัณหา หรือโลภะความติดข้องยินดีพอใจซึ่งเกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า บุคคลผู้ที่ยังมีกิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) นั้น ยังมีเพื่อนไม่ได้อยู่คนเดียวจริงๆ เพื่อนที่สนิทที่สุด แต่เป็นเพื่อนที่ไม่ดี คือ ตัณหาหรือโลภะ ความติดข้องยินดีพอใจ ซึ่งเป็นเหมือนผู้คอยกระซิบอยู่ใกล้ๆ ว่า ให้ติดข้องสิ่งนั้น ให้ติดข้องสิ่งนี้ ให้ทำอย่างนั้น ให้ทำอย่างนี้ เป็นต้น ขณะที่บุคคลได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกายแล้วมีความติดข้องพอใจเกิดขึ้น แม้ว่าบุคคลนั้นจะอยู่คนเดียว ไม่พลุกพล่านด้วยผู้คน หรือแม้ว่าจะอยู่

ในป่าอันเงียบสงัด ก็เชื่อว่าเป็นผู้มีปกติอยู่ด้วยเพื่อนสอง เพราะยังมีเพื่อน คือ ต้นหา จึงยังไม่เชื่อว่า อยู่คนเดียวเลย เพราะยังเป็นไปกับความติดข้องยินดีพอใจ ในทางตรงกันข้าม บุคคลใด เมื่อได้เห็น ได้ยินในสิ่งต่างๆ แล้ว ไม่ติดข้อง ไม่เกิดโลภะ บุคคลนั้นเชื่อว่าเป็นผู้มีปกติอยู่คนเดียว ถึงแม้จะอยู่กับ คนหมู่มาก ก็ยังเชื่อว่าเป็นผู้มีปกติอยู่คนเดียว เพราะไม่เป็นไปกับกิเลสทั้งหลาย มีต้นหา เป็นต้น นั่นเอง

แสดงให้เห็นตามความเป็นจริงว่า สำหรับบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลส เพราะได้สะสมกิเลสมามากมาย นับชาติไม่ถ้วน กิเลสจึงเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่อยู่เป็นประจำ เป็นธรรมชาติที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ใน อำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เกิดมากกว่ากุศลเป็นปกติอย่างนี้ในชีวิตประจำวัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ถึงแม้จะอยู่คนเดียว ไปไหนมาไหนคนเดียว ก็ยังไม่เชื่อว่า มีปกติอยู่คนเดียวอย่างแท้จริง เพราะยังไม่ได้ ดับกิเลส ยังไม่เป็นผู้ปราศจากกิเลส จนกว่าจะได้มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญ ปัญญา สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ จนกระทั่งปัญญาเจริญขึ้น คมกล้าขึ้น สามารถที่จะ ดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้อย่างเด็ดขาด เมื่อนั้นจึงจะเชื่อว่าเป็นผู้อยู่คนเดียวอย่างแท้จริง เพราะไม่ได้ อยู่ด้วยกิเลสอีกต่อไปนั่นเอง

บุคคลผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อดทนที่จะศึกษา อดทนที่จะฟังพระธรรมเท่านั้น จึงจะ เห็นประโยชน์ของปัญญา ว่าเป็นสิ่งที่มีค่าประเสริฐที่สุดในชีวิต ถ้าไม่มีปัญญาแล้ว การที่จะละคลาย กิเลส มีโลภะ เป็นต้นนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เมื่อมีความเข้าใจพระธรรมตามความ เป็นจริงแล้ว ก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ระลึกถึงกิเลสของตนเอง โดยที่ค่อยๆ ขัดเกลากิเลสเพราะ เห็นโทษของกิเลส แล้วกิเลสทั้งหลายก็จะค่อยๆ คลายลง กุศลทั้งหลายก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นตามระดับ ขึ้นของปัญญา ดังนั้น จึงสำคัญที่การอบรมเจริญปัญญา เพื่อความเข้าใจถูก เห็นถูกในลักษณะของ สภาธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ซึ่งจะขาดรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งคือการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย **ไม่ควรที่จะให้ขณะอันมีค่าและหาได้ยาก อย่างนี้ล่วงเลยไปเสีย** เพราะเวลาของแต่ละบุคคลที่จะอยู่ในโลกนี้ก็เหลือน้อยเต็มทีแล้ว **ไม่รู้ว่าจะละจากโลกนี้ไปเมื่อใด** จึงไม่ควรประมาทในชีวิตอันมีประมาณน้อยนี้ ด้วยการฟัง พระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นที่พึงต่อไป.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]